

FÖLDTANI KÖZLÖNY

KIADJA

A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT.

A VÁLASZTMÁNY MEGBIZÁSÁBÓL SZERKESZTIK

Sajóhelyi Frigyes és Róth Lajos

TITKÁROK.

TARTALOM:

Társulati ügyek: Szakgyűlés 1873. évi május hó 28-án. — Szakgyűlés 1873. évi június hó 11-én.

Értekezések: Jelentés a „Frusca-Gora“ hegységben az 1871 év nyarán tett földtani kutatásról, Koch Antal, kolozsvári egyet. tanártól. Vége. — Gleichenberg basalt és trachytképleteiről, dr. Szabó Józseftől. — Adatok hazánk ásatag bacilláriáinak ismeretéhez, Wissinger Károlytól. — Berichtigung des Artikels im „földtani közlöny“ 3 évf. I. II. sz. S. 40. v. Friedrich Hazslinszky. — *I r o d a l o m:* Erdély földrajzi, sótelepeinek földispei és sóbányászata művelési viszonyainak rövid vázlata 8 átnézettel; összeállított a kolozsvári m. kir. bányagazgatóságnál 1873. Ismerteti Sajóhelyi Frigyes. — A trialeti hegység ásványos forrásainak rendszeréről. Abich értekezése után ismerteti G. — *V e g y e s e k.* — *T i t k á r i k ö z l e m é n y e k.*

Társulati ügyek.

Szakgyűlés 1873. évi május hó 28-án.

Tárgyak: 1. *dr. Krenner József* m. n. museumi ásványföldtani custos és müegytemi tanár úr a magyarországi legújabb mastodon leleteket ismertette meg. — Fölemlít mindenekelőtt, miszerint a mastodon az elephastól különösen a zápfogak alakja és szerkezete által különbözik, hogy általában 3 faja ismeretes, mind a tertiär korból, a 4-ed korban kiszorított az elephas által. Americában azonban az elephas a mastodonnal együtt is élt.

A neogen korban hazánkban élt 3 faj két faunához tartozott, nevezetesen: a mastodon tapyroides és m. angustidens egykoruak, a marin és szarmát korban éltek,

a mastodon longirostris ellenben fiatalabb, ez t. i. a neogen kor Congeria emeletében található csupán. — Ezen általános bevezetés után magokra a leletekre tért át, ezek:

a) Aszódról (Pest megye) $4\frac{1}{2}$ öl mélységből az alsó állkapocs mindkét oldali utolsó zápfoga s egy agyartöredék.

b) Pusztá Sz. Lőrinczről (Pest megye) 7 öl mélységből a leghátulsó zápfog.

c) Salgó-Tarjáni lelet Nagy Salgóról a mastodon tapyroides alsó jobb-állkapocs zápfoga. Mindezen tárgyakat értekező úr be is mutatta; végre

d) Abaujból van a m. u. Museum birtokában egy mastodonnak egész állkapocsa, ezt be nem mutathatván a szakgyűlést a m. n. Museum helyiségeibe hívja meg megtekintés végett. —

2. dr. Szabó József Schöckenstein Ferencz bánya-mérnök úrnak a társulathoz mult évben beküldött munkáját ismerteti. — Kiemeli annak érdemeit, különösen azon óriási szorgalom és igyekezetről tesz említést, melyről a szóban forgó munka tanuskodik, igen számos vegyi-elemzést és táblázatos összeállítást tartalmaz, melyekre nézve azonban a kútföket nagyrészt nem említi föl. A munka azonban inkább az újabb irodalomban megjelent kutatások és vizsgálódások gyűjteménye, mint önnálló buvárkodás terménye s oly terjedelmes, hogy már ez okból sem vállalkozhatnék a társulat az egész mű kiadására. Kivánatos lenne azonban, ha kivonatósan a társulat tagjai s általában a földtan barátai vele megismerkednének, mivel sok szépet, hasznosat s általánosan kevésbé ismertet tartalmaz; beosztása is igen helyesen a földpátokra van alapítva. Hogy azonban ezen kivonat csak a javát, lényegét tartalmazza, ennél fogva maga Schröckenstein úr fog ennek megírására felkéretni. — A munka maga szerzőnek további felhasználás végett köszönettel vissza fog szolgáltatni. — A munka címe: *Entwurf eines Systems der Vulcanischen und Plutonischen Gesteine nach den neuesten Entdeckungen der Gcognosie und Chemie*; — benne a tárgyalta kőzetek a következő osztályokba sorolhatnók.

Orthoclas kőzetek; $2\frac{1}{2}$ silicatok.

Oligoklas kőzetek; 2 silicatok,

Oligoklas Labrador kőzetek; (közép csoport)

Labrador kőzetek; $1\frac{1}{2}$ silicatok.

Anorthit kőzetek; egyszerű silicatok.

Ezen osztályok egyenként ismét Plutonitok és Vulcanitok csoportjára különítvék, a Plutonitok, kivéve a

középcsoportot Granoid és Porphyrid, a Vulkanitok pedig, kivéve a középcsoportot Nephelinid és Trachytid alcsoportokra oszlanak; a középcsoport Plutonitjaihoz csak Porphyridok, Vulcanitjaihoz pedig csak Trachytidok tartoznak. — Az egyes osztályok, csoportok, alcsoportok, ezek rendjei stb. tüzetesen s külön-külön kimerítően vannak ismertetve és leírva. —

3. Az első titkár Hazslinszky Frigyes tagtárs úr levelét s illetőleg kiigazító jegyzetét olvasta föl, Kalchbrenner Károly úr Zoophycos gigagteusára vonatkozólag. Határozottatott hogy a közlönyben kinyomassék, még pedig, miután Kalchbrenner úr értekezése (földtani közlöny 1873-iki évfolyam 40-ik lap) német nyelven jelent meg, e reá vonatkozó kiigazító jegyzet hasonlóan német nyelven nyomassék ki. (l. a jelen füzetben)

4. Az első titkár bemutatta a kolozsvári k. bányagazgatóságtól a társulatnak két példányban — magyar és német nyelven — beküldött sóbányászati táblázatos munkát. (E munka rövid ismertetését l. alább).

5. Kollár Antal sz. kir. Esztergom városa polgármesterének levele olvastatott föl, melyben jelenti, hogy a Rhinoceros maradványokat az esztergomi városi tanács a társulatnak általengedi.

6. Majláth Béla, Liptó megyei főjegyző úr köszönőlevele lett felolvasva, melyben köszönetét fejezi ki levelező taggá választatását illetőleg.

7. Végre az első titkár a belépett új tagok neveit olvasta föl, ezek: Balló Mátyás, főreáltanodai tanár Pesten; Jermy Gusztáv, főgymn. tanár Iglón; Iglói evang. főgymn. Popovics V. Sándor, szerb főgymn. tanár Ujvidéken; Simonidesz Pál, okl. gyógyszerész Aranyos Maróthon és Wisinger Károly m. n. museumi segédkustos és reáltanodai tanár Pesten. —

Szakgyűlés 1873-ik évi június hó II-én.

Tárgyak: 1. *Dr. Szabó József* Gleichenberg basalt és trachytképződményeiről értekezett. (lásd az értekezések között).

2. *Wissinger Károly* adatok hazánk ásatag Bacillariainak ismeretéhez című értekezését, miután szerző a szakgyűlésen meg nem jelenhetett az első titkár olvasta föl. (l. az értekezések között.) —

3. Az első titkár a kolozsvári bányaigazgatóságtól beküldött sóbányászati művet ismertette. (l. az „Irodalom“ rovatban).

4. Az első titkár bemutatta Zsigmondy Vilmos urnak az általa fúrt artezi kutakra vonatkozó s a társulatnak egy példányban átadott munkáját.

5. Végre a belépett új tagok nevei olvastattak föl, ezek: Knöpfler Gyula, egyetemi tanársegéd, Kolozsvárt; dr. Maár József h. ügyvéd, Nagybányán; Ponner Nándor, m. kir. segédkémlész, Nagybányán; Wagner Vilmos m. kir. főmérnök Pesten és Walny Alajos m. kir. főszámvizsgáló, Nagybányán.

Értekezések.

Jelentés a „Frusca Gora“ hegységben az 1871. év nyarán tett földtani kutatásról.

Koch Antal, kolozsvári egyetemi tanártól.

(Előadatott a társ. 1873. april 9-iki szakülésén.)

(Vége.)

Harmadkori képletek.

Sotzka-rétegek barnaszéntelegekkel. (Felső oligocen képl. Aquitaniai emelet).

Figyelmessé tétetvén a vrdniki barnaszén előjövetelre, melyet vagy 15 év előtt Luczenbacher műveltetett egy ideig, elhatároztam, hogy megnézem az elhagyott szénbánya helyét. A hely a vrdniki patak keleti ágának völgyében, $\frac{1}{4}$ órányira északra a falutól van s „Majdan“ (az az bánya) név alatt ismeretes. A patakban odáig itt ctt csupán agyagos márga észlelhető, de többnyire el van fődve alluvial-képződmények által. Az elhagyott bánya helyén több tárna nyoma és magas hányák látszanak még, de a magát mélyen bevágó patak által a völgyön keresztül csapó széntelegek és a közöttük fekvő rétegek is jól föl vannak tárva. A rétegszlet vagy 60⁰-nyi szög alatt közel É-nak dül.

A fedütől a fekü felé a következő rétegsorozatot lehetett kivennem:

1. Világos barna, tömött, lágy palás anyag,
levéllenyomatokkal.
2. Barnaszén telep 4—5